

Lokal utvecklingsstrategi för
LEADER Sommenbygd – Vätterstrand
2014 - 2020

Sommenbygd-Vätterstrand är en modern och tillgänglig
landsbygd där vi lever ett hållbart klimatsmart liv.

Lokal utvecklingsstrategi för LEADER Sommenbygd - Vätterstrand

Sammanfattning

Till grund för strategin ligger den gemensamma visionen om att LEADER Sommenbygd – Vätterstrand är en modern och tillgänglig landsbygd där vi lever ett hållbart klimatsmart liv.

Behovsanalysen visar tydligt var området har sina företräden. Naturen, livsmiljön, engagemanget och det geografiska läget är styrkor som många kan identifiera sig med. Den befolkningsstruktur, sysselsättningsstruktur och utbildningsnivå som sammantaget karakteriserar området speglar samtidigt ett förändringsbehov. Resan mot visionen kännetecknas därför av 6 övergripande mål:

Mål 1: Förbättrat folkhälsoklimat - kvinnor och män som bor i området är friska, aktiva och lever ett hållbart liv

Mål 2: Området får en högre tillgänglighet - här ska kvinnor och män både kunna bo och försörja sig

Mål 3: Kvinnor och män får ökade kunskaper om vår bygd och kan verka som goda ambassadörer

Mål 4: Företagande och innovationer baserat på lokala resurser och kunnande ökar

Mål 5: Ungas engagemang, entreprenörskap och möjlighet att försörja sig ökar

Mål 6: Ökad delaktighet och en starkare ställning på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund

LEADER Sommenbygd – Vätterstrand har valt att fokusera på 3 insatsområden:

1. Hållbar livskvalité, som utgår från att det är individen, som bor, arbetar eller vistas i området, som gör många av de viktiga valen som påverkar utvecklingen nu och i framtiden. Därför prioriteras aktiviteter som via kunskapsuppbyggnad, engagemang och delaktighet kan bidra till mångfald och hållbar utveckling.
2. Lokala resurser, som handlar om att tillvarata de lokala förutsättningarna för utveckling av nya produkter och tjänster som på ett hållbart sätt kan bidra till företagande och sysselsättning i området. Insatserna ska koncentreras till tre tematiska områden: gastronomisk region, lokal skogsnäring samt natur- och kulturturism.
3. Modern landsbygd, som främst ska bidra med stödjande strukturer för mångfald och tillgänglighet, både inom området och i relation till omvärlden. De stödjande strukturerna kan vara av olika slag – fysiska, sociala eller digitala. Infrastruktur för service, turism och företagande är viktiga områden.

Arbets sättet för LEADER Sommenbygd-Vätterstrand kommer bland annat att bygga på tematiska utlysningar där LAG och kansliet bjuder in och samverkar med intresseorganisationer, företag och föreningar mm som äger engagemang, kunskap och har en genomförandekapacitet inom det tematiska området.

Detta arbetssätt förväntas leda till en mer distinkt måluppfyllelse och tillföra mervärden genom bättre samverkan och gör det också möjligt att mer riktat och aktivt stödja innovationer.

Med den strukturbild som området uppvisar och de behov som konstaterats under processens gång finns uppenbara möjligheter att med landsbygdsfondens bredd i botten samtidigt arbeta med de strukturella frågor som är centrala för social- och regionalfonderna.

Schematisk karta över ingående kommuner och angränsande LEADER - områden

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin	6
2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål	6
3. Strategins framtagning	6
4. Utvecklingsområdet	6
4.1 Områdesbeskrivning	10
4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter	12
5. På vilket sätt är strategin innovativ?	14
6. Vision	15
7. Insatsområden, mål och urvalskriterier	15
7.1 Övergripande mål för området	15
7.2 Insatsområden	18
7.3 Handlingsplan	20
7.4 Urvalsprocess	23
7.5 Mål och urvalskriterier	24
8. Finansieringsplan	26
9. Organisation	27
9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift)	27
9.2 Partnerskapet och föreningen	27
9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen	28
10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer	29
10.1 Samverkan mellan fonder [<i>punkten utgår om ett enskilt enfondsområde inte överlappar med andra områden</i>]	29
10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar	30
10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering	30
11. Kommunikation	31
11.1 Kommunikationsplan	32
12. Uppföljning och revidering	32
13. Bilagor	33
Bilaga 1: SWOT-analys	33
Bilaga 2: Omvärldsanalys	37
Bilaga 3: Motivering	38
Bilaga 4: Excel-fil	38

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra LAG:s arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och fondsamordning.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi EU2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satt i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna.

Analysen ligger till grund för en vision och utvecklingsbehov, som leder till insatsområden och specifika mål som kan mätas med hjälp av indikatorer. En handlingsplan visar hur målen i insatsområden ska omsättas i aktiviteter.

3. Strategins framtagning

Strategin för Sommenbygd-Vätterstrand har tagits fram på initiativ av LAG för nuvarande LEADER Sommenbygd. De 7 ingående kommunerna har ställt sig bakom framtagandet av strategin. Skrivargruppen har bestått av 4 resurspersoner från de ingående kommunerna.

Strategin bygger på en sammanvägning av flera olika perspektiv där ett lokalt underifrånperspektiv och kommunernas prioriteringar möter regionala och nationella/internationella mål och strategier. Kommunernas översiktsplaner, de regionala utvecklingsstrategierna för Jönköpings och Östergötlands län samt förslagen till regionala strukturfondsprogram har använts som en del av underlaget för att ta fram strategin. Sambandet med dessa strategier finns mer ingående beskrivet i avsnitt 10.2.

Tidigt i processen gjordes en utvärdering av föregående programperiod där aktörer från olika projektverksamheter och partnerskapets organisationer intervjuades. Här framkom framförallt ett behov av starkare engagemang från kommunernas sida. Utvärderingen följdes därför upp med en gemensam avstämning i form av en kommunal omvärldsanalys och framtidsspaning. Här bildades även en ”kommungrupp” med sakkunniga tjänstemän som varit referensgrupp åt skrivargruppen.

Stommen i strategin är emellertid den SWOT – analys som genomförts kvällstid på 7 platser i området för att möjliggöra en hög delaktighet. Sammanlagt har ca 200 kvinnor och män deltagit på träffarna. Aktörer som varit representerade är byalag, föreningar, kommuner, ungdomar, utbildningsaktörer samt företag och enskilda entreprenörer. Inbjudan till träffarna har skötts av respektive kommun, både i form av annonsering och riktade inbjudningar, påstötningar, för att säkerställa engagemang och delaktighet från samtliga partnerskapets 3 huvudgrupper samt ungdomar.

En gemensam framtidsspaning och avstämning med aktörer från båda regionerna genomfördes i Gränna den 5 november. Här deltog representanter från Länsstyrelsen, ESF, Regionförbund, SNF, LRF m fl. Inom de områden som strategin är avsedd att verka konstaterades en god samstämmighet och det framkom inte heller några synpunkter på att det skulle vara andra prioriteringar. Hur strategin är avsedd att samverka med andra aktörer framgår ytterligare under kapitel 10.1 och 10.2.

4. Utvecklingsområdet

Totalt antal invånare i utvecklingsområdet, inklusive tätorter > 20 000 invånare.	Antalet invånare i området uppgår till 61 308 varav 49,5 % är kvinnor och 50,5 % män. Det finns alltså ett svagt kvinnunderskott jämfört med riket som helhet.
Antal invånare i utvecklingsområdet, exklusive tätorter > 20 000 invånare.	I området finns inga tätorter överstigande 20 000 invånare
Områdets totalstorlek i km ² , inklusive tätorter > 20 000 invånare.	Den totala arealen (landyta) uppgår till 4092 km ² . Närmare 1800 km ² utgörs av de två, till ytan, största kommunerna Kinda och Ydre.
Områdets storlek i km ² utanför tätorter > 20 000 invånare.	I området finns inga tätorter överstigande 20 000 invånare
Antal invånare per km ² , inklusive tätorter.	Befolkningstätheten uppgår till 15 invånare per km ² , men det är stora skillnader mellan de ingående kommunerna. Tranås, som till ytan tillhör de mindre kommunerna, har över 40 invånare per km ² medan de till ytan största kommunerna, Ydre och Kinda, har en befolkningstäthet på 5,4 respektive 8,7 invånare per km ² . Generellt kan sägas att den västra delen av utvecklingsområdet är betydligt mer tätbefolkad.
Antal invånare per km ² , exklusive tätorter.	I området finns inga tätorter överstigande 20 000 invånare
Kommuner som omfattas av strategin. <i>[Om delar av kommuner omfattas redovisar ni församlingarna genom de officiella församlingskoderna.]</i>	Kinda, Ydre, Boxholm, Tranås, Aneby, Ödeshög, samt Jönköpings kommuns norra del (Visingsö, Gränna, Lekeryd, Skärstad/Ölmstad samt Hakarps landsbygd.)
Landskapstyper och landmärken	Genom topografin finns flera landskapstyper utmejslade. Kuperade mosaiklandskap finns i ytterområdena genom Östra Vätterbranterna – ett av Unesco utsett biosfärområde – i väster och kring sjön Sommen i öster. Här sätter de stora sjöarna och dess välbesökta öar (Visingsö och Torpön) tydlig karaktär på landskapet. Däremellan ligger Höglandets nordliga utposter och gränsbygden Hålaveden. Dessa landskap karaktäriseras av stora skogsområden med spridd agrar bebyggelse. Genom området rinner Svartån med värdefulla odlingslandskap såsom i

	Säbydalen. I norr tar östgötaslätten vid med högproduktiv åkermark och Omberg och Tåkern som kronan på verket. Längst i öster domineras landskapet av sjökomplexet längs Kinda kanal, med bland annat Åsunden och ett av Sveriges största ekbestånd.
Större tätorter och utvecklingscentra	De tätorter som finns i utvecklingsområdet är, fördelat på kommuner: <ul style="list-style-type: none"> - Ödeshög: Ödeshög 2572 inv, Hästholmen 342 inv - Ydre: Österbymo 834 inv, Hestra 476 inv, Rydsnäs 277 inv - Kinda: Kisa 3687 inv, Rimforsa 2238 inv, Horn 495 inv - Boxholm: Boxholm 3194 inv, Strålsnäs 410 inv - Aneby: 3367 inv, Sunhultsbrunn 311 inv, Frinnaryd 204 inv - Jönköping: Gränna: 2553 inv, Kaxholmen 1458 inv, Lekeryd 817 inv, Skärstad 341 inv, Ölmstad 296 inv, Örserum 322 inv - Tranås: Tranås 14197 inv, Sommen 772 inv, Gripenberg 292 inv
Befolkningsförändring för åren 2007–2013 <ul style="list-style-type: none"> • Flyttnetto • Födelsenetto 	Under åren 2007-2013 har befolkningen i området ökat med blygsamma 226 personer. Födelsenettet för perioden är – 662 medan flyttnettot uppgår till 888 personer. Skillanderna inom området är emellertid stora. De delar som ökat är Jönköpingsdelen längs Vättern, Tranås tätort samt Boxholm. Sammantaget har de tre kommunerna haft en ökning på nästan 1 000 personer medan övriga kommuner minskat med nästan 800. Samtliga kommuner utom Jönköping har dock ett negativt födelsenetto.
Arbetslöshet i procent	Arbetslösheten i området, som andel av befolkningen 16-64 år, uppgick år 2013 till 5,8 % vilket är nästan 1 procentenhet lägre än riket. Högst var arbetslösheten i Tranås med 7,6 % och lägst i Ydre med 4,1 %.
Arbetslöshet bland unga (15–24 år) i procent *	När det gäller ungdomsarbetslöshet (18-24 år) ligger utvecklingsområdet högt med sina 11,5 % i förhållande till rikets 10,2 %. Vad som emellertid är utmärkande för de kommuner som har högst

	<p>ungdomsarbetslöshet är inte att det är en lägre andel som förvärvsarbetar utan snarare att andelen som söker sig vidare till högre utbildning är lägre. Långtidsarbetslösa, som andel av hela befolkningen 16-64 år, ligger på 2,3 %.</p>
Andel invånare med utländsk bakgrund i procent *	<p>Andelen invånare med utländsk bakgrund uppgår till 9 % vilket är betydligt mindre än såväl riksgenomsnittet på 20,7 % som länsmedel för Jönköpings (18,1 %) och Östergötlands län (17,1 %).</p>
Antal företag per 1 000 invånare ***	<p>Området hyser sammanlagt 4925 företag vilket innebär att det finns 80 företag per 1000 invånare. Företagstätast är Jönköping och Ydre kommuner medan Tranås med ett industridominerat näringsliv ligger betydligt lägre än snittet för området.</p>
Antal nystartade företag per 1 000 invånare ***	<p>Under 2013 startade 243 nya företag i området. Sett över perioden 2007-2013 startade sammanlagt 1817 nya företag vilket ger ett snitt på 4 nystartade företag per 1000 invånare och år.</p>
Andel av befolkningen i procent	
16-24 år	11,10 %
25-44 år	20,30 %
45-64 år	26,90 %
65- år	24,0 %
Utbildningsnivå	<p>Knappt 25 % av befolkningen 20-64 år har en eftergymnasial utbildning att jämföra med rikets 38 %. De är betydligt fler kvinnor än män som har en eftergymnasial utbildning, i synnerhet är skillnaden mycket stor när det gäller utbildningslängd på 3 år eller mer.</p>
Arbetsmarknad	<p>Andelen jobb inom industrin är mycket hög i området, 25 % mot rikets 13 %. Det gäller även de areella näringarna som står för 7 % av sysselsättningen jämfört med rikets 2 %. Däremot är många branscher inom privata och offentliga tjänstesektorn klart underrepresenterade. Andelen förvärvsarbetande som både bor och arbetar i området uppgår till 77 %.</p> <p>Förvärvsfrekvensen för män 20-64 år är 82,5 % och för kvinnor 77,6 %. Alltså en skillnad på 5 procentenheter att jämföra med skillnaden i riket på 1 procentenhet.</p>

Bebyggelseutveckling	I området finns 27 000 lägenheter varav 65 % är enfamiljshus. Till detta kommer 6 500 fritidshus. Nybyggnationen under de senaste 7 åren har legat runt 50-100 nya lägenheter per år
----------------------	--

4.1 Områdesbeskrivning

LEADER Sommenbygd – Vätterstrand är ett område som sträcker sig över norra delarna av Jönköpings län respektive södra delarna av Östergötlands län och utgörs av kommunerna Kinda, Ydre, Boxholm, Tranås, Aneby, Ödeshög samt Jönköpings kommuns norra delar. De fysiska, socioekonomiska och kulturella samband som finns inom LEADER – området och i förhållande till de omgivande regionala strukturerna är grundläggande för områdets avgränsning och motiverar även valet att arbeta med regionala-, sociala- och landsbygdsfonden i samma strategi.

De mest tätbefolkade delarna och orterna ligger huvudsakligen i de västra delarna av området och med en nära koppling till de stora kommunikationslederna E4 och Södra stambanan. Ett flertal tätorter och bebyggelsekoncentrationer finns också utmed stråken längs Rv 32, Rv 34, väg 131 och 133 samt i anslutning till de större sjöarna i området.

Totalt sett har befolkningstalen legat i stort sett stilla under många år, men skillnaderna inom området är stora. Starkast har utvecklingen varit Jönköpingsdelen längs Vättern och i Tranås medan övriga kommuner tappat invånare. En tydlig preferens för sjönära boende återspeglas i nybyggnationen som huvudsakligen koncentrerats till närheten av sjöarna Vättern och Sommen.

I samtliga kommuner ökar befolkningen under sommaren. De största målpunkterna för sommargäster finns längs Vättern och sjön Sommen med båtliv, sevärdheter, campinganläggningar mm samt kring Omberg och Tåkern för vandring och naturupplevelser. Vad som i sammanhanget också utmärker området är den höga andelen fritidshus. Störst är andelen i de östra delarna av utvecklingsområdet i kommunerna Kinda, Ydre och Boxholm med ett förhållande permanent – fritidshus på ca 60-40.

Området har en hög tillgänglighet utmed de större stråken som genomgående går i nord-sydlig riktning. På tvären, det vill säga öst-västlig riktning, är kommunikationerna generellt sämre vilket över tiden påverkat befolkningsutvecklingen och därmed också underlaget för kollektivtrafik och annan service. Kollektivtrafikförsörjningen är ett problem i många delar av området och flera av kommunerna har tillsammans med Länstrafikbolagen infört olika varianter av anropsstyrd trafik. Anslutningen till fiber i området varierar mellan kommunerna från 10-40 % och det finns fortfarande områden med dålig eller obefintlig mobiltäckning.

Tranås är i egenskap av sin relativa storlek och tradition som handelsstad den ort som har det största serviceutbudet, men i samtliga kommunhuvudorter finns de grundläggande funktionerna för kommersiell och offentlig dagligservice. Utanför centralorterna finns ytterligare en handfull lanthandlar och bensinstationer.

Området är ett gränsland även ur ett naturgeografiskt perspektiv. I mitten av södra Sverige möts här nordens taiga och söderns ädellövskogar. Många djupa sjöar finns inom området där Vättern är en av Sveriges största kallvattensjöar och den sydligast belägna i Skandinavien. Utmed sluttningarna ned mot Vättern trivs krävande växter och odlingar i odlingszon 1. Här har en bär- och fruktverksamhet utvecklats som är störst i Sverige norr om Skåne. Här har också värmekrävande och hotade arter och miljöer kunnat bevaras som en värdefull biologisk resurs för utvecklingen.

Höjden över havet och klimatzonerna ökar snabbt österut och stora delar av området har betydligt kallare klimat och ett landskap med mer traditionell Småländsk karaktär. De stora skogsområdena utgör en värdefull förnyelsebar resurs för, bland annat, omställning mot mer klimatsmart utveckling. Aktiva jordbrukare producerar livsmedel och bidrar till en stor bredd av ekosystemtjänster som kan komma många till del. I ett nationellt perspektiv är mjölk- och nötköttsproduktionen hög. Turismen har lång tradition och är stor i delar av området, men är ännu inte särskilt spridd ut på landsbygden.

I området möts också två olika agrara kulturlandskap. Området domineras areellt av ett traditionellt agrart småbrukarlandskap, med mindre gårdar och torp tillhörande små brukningsenheter. I de mer bördiga delarna av området är gårdarna större och en högre ståndskultur har här utvecklats med herrgårdar och slott. Per Brahes Grevskap sammanfaller med stora delar av området och har här satt historisk karaktär på landskapet.

Unika kulturhistoriska bebyggelsemiljöer finns på flera platser och spänner från de historiska platserna och miljöerna längs Vättern över Säbydalens slott och herrgårdar till de gamla bruksmiljöerna i Boxholm

Inom bygden är frikyrko- och bonderörelsen särskilt framträdande men även idrotts- hembygds-, företags- och naturvårdsorganisationer är viktiga parter i uppbyggande av dess sociala liv. Föreningslivet är starkt i hela området vilket bland annat manifesterar sig i många evenemang och möjligheter till organiserade aktiviteter men också samarbeten där ideella krafter tagit initiativ i servicefrågor på landsbygden, t ex lanthandelskooperativ, friskolor mm.

En särskilt stark samverkan mellan ideella, privata och offentliga organisationer har utvecklats i Östra Vätterbranterna sedan slutet av 90-talet, vilket ledde till utnämningen till biosfärområde under FN-organet Unesco år 2012. Upprinnelsen präglades av konflikter kring förvaltning av naturresurser såsom skog, men har idag lett till en större samsyn och förståelse. Idag finns istället nya utmaningar kring landskapets förändring såsom eventuella gruv- och vindkraftsetableringar.

Avgränsningen mot andra LEADER – områden betingas av en kombination av den naturliga geografin, Ortsstrukturer och näringsgeografi. Kärnan i LEADER Sommenbygd – Vätterstrand definieras i hög grad av sjön Sommen och de sammanhang som finns i detta grannskap och som efterhand övergår till andra geografiska och strukturella mönster. I norr och söder är det övergångarna mot Östgötaslätten respektive de inre delarna av, eller om man så vill - djupare Småland - som definierar området. I öst och väst finns de kanske än mer uppenbara avgränsningarna mot Vättern (med fiskerifonden) respektive Östersjölandskapen.

Med de förutsättningar som redovisats ovan och i den beskrivande statistiken finns därmed uppenbara möjligheter att, med landsbygdsfondens bredd i botten, samtidigt arbeta med de strukturella frågor som är centrala för social- och regionalnämnden.

4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter

Området har utan tvekan kvalitéer som det går att bygga en gemensam attraktionskraft på. Det geografiska läget, där uppskattningsvis 80-90 % av de boende har max 45 minuter till antingen Jönköping eller Linköping ger tillgång till ett stort utbud av jobb, utbildningar, nöjesliv mm som komplement till det lokala. Naturen och de många sjöarna erbjuder unika miljöer för boende och rekreation samtidigt som det finns en tätortsstruktur och en service som tillgodoser grundläggande behov, det som alla förväntar sig ska fungera.

Kommunikationer kan alltid vara bättre, men det handlar inte om en glesbygd med 10 mil till affären. Både E4:an och stambanan går genom området och i de största pendlarstråken är bussförbindelserna generellt sett ganska bra. Vi har ett starkt näringsliv med differentierad ägarstruktur och storlek – allt från stora varumärken och industrier till lokalt baserade familjeföretag. Och de yrken som är svagt representerade finns inte sällan inom räckhåll om man är beredd att pendla.

Det finns även yttre faktorer som talar för att området har en utvecklingspotential. Några viktiga samhällstrender att ta fasta på i utvecklingsarbetet är bland annat en ökad individualism som gör oss mer benägna att pendla för att kunna bo där vi vill, globaliseringen som lyfter frågan om lokalsamhällets resiliens, IT – utvecklingen som gör många verksamheter geografiskt oberoende men också, faktiskt, urbaniseringen där den tätortsnära landsbygden ses som en vinnare.

De möjligheter som identifierats i processen utgår i hög grad från de komparativa fördelar som det geografiska läget, naturen och det lokala engagemanget ger oss. Dessa fördelar är emellertid i sig själva inte nog om vi inte samtidigt genomför satsningar som vitaliserar och tillgängliggör, såväl fysiskt som socialt. Vi behöver utveckla vår gemensamma USP (unique selling point) – vår gemensamma attraktionskraft.

Med tanke på befolkningens sammansättning och utbildningsnivå samt utbudet på arbetsmarknaden är det framförallt 2 grupper som kan antas vara mindre benägna att etablera sig och har svårare att se en framtid i området - unga med högre utbildning och personer med utländsk bakgrund. Med dessa grupper följer emellertid mycket av den mångfald vi idag saknar.

Mycket talar för att det går att åstadkomma en hel del av egen kraft med utgångspunkt i det lokala. Vi har starka samband inom området med t ex ett stort inomregionalt resande både för arbete och för service, rekreation och nöjen. De här flödena kan dessutom ses som en bekräftelse på att skillnaderna mellan de olika delarna av området är byggstenar i en kompletterande struktur av orter, trakter, resurser och kompetens.

De inomregionala sambanden finns även i form av mer eller mindre formella organisatoriska strukturer med mycket samarbete över kommun- och länsgräns. Detta har förstärkts genom LEADER – metoden, men det är samtidigt den huvudsakliga anledningen till att LEADER Sommenbygd överhuvudtaget kom till.

Genom att ta vara på och förstärka dessa sammanhang öppnas nya möjligheter till samverkan mellan verksamheter, funktioner och grupper. Det här kan i sin tur skapa tillgänglighet och bredda utbudet för hela området med inflyttning, regionförstoring och ökad aktivitet som resultat.

Det är ett område rikt på naturresurser och med ett stort kunnande inom nyckelområdets såsom träförädling, lokalproducerad mat, energi mm. Det finns även en vilja och stort intresse för att utveckla besöksnäringen som i dagsläget har en begränsad infrastruktur

att stödja sig på. Generellt finns ett behov av att utveckla de naturbaserade näringarna, att samla upp kompetens och resurser och etablera samverkansformer för innovation och utveckling. I dessa avseenden har vi ännu inte satt området på kartan i den omfattning som det finns potential för.

Det är också så att många branscher har problem med kompetensförsörjning. Förutom vad som tidigare sagts om underrepresenterade grupper har vi även en hög ungdomsarbetslöshet i området, framförallt betingad av att en lägre andel studerar vidare. Det är ingen rimlig situation att samtidigt ha arbetskraftsbrist och en hög arbetslöshet. Det behövs mer samarbete mellan utbildningsaktörer och näringsliv liksom det behöver göras insatser för att etablera och förstärka underrepresenterade näringsgrenar i området. En viktig del i denna förnyelse är IT – baserat företagande som med sin geografiska obundenhet kan ge landsbygden komparativa fördelar förutsatt att infrastrukturen finns.

En väsentlig del av vår egen förmåga ligger naturligtvis i det starka civilsamhället som är ett generellt drag för landsbygden men särskilt påtagligt i delar av vårt område. Ett genomgående drag i den turné som gjordes för att samla underlag till SWOT – analysen var att det inte bara handlade om kommunikationer, service, jobb och byggande utan lika mycket om engagemanget på individnivå i lokalsamhället. Här läggs grunden för förändring och därför bör utvecklingsstrategin ta sin utgångspunkt här – hos individen och villkoren i lokalsamhället. Det är för det första avgörande att man vill och kan bo och verka i området. Ännu bättre om de lokala resurserna, materiella såväl som immateriella, kan vara en av grundbultarna i försörjningen.

Då finns också en plattform för lokalt engagemang som gör det lättare för alla att tala väl om sin bygd och bemöta varandra, besökare och nya invånare på ett bra sätt. Men för ett bestående resultat är det framförallt viktigt att ungdomar får en bra start och en möjlighet att kunna välja att försörja sig och bo här. Lokala initiativ behöver därför stödjas, men det är viktigt att det leder till förnyelse. Därför är mångfalden viktig.

Men om nu det lokala ska vara utgångspunkt i utvecklingsarbetet, och det lokala är strategins utgångspunkt, behöver det finnas fler och bättre strukturer för stöd och samverkan. Det handlar om att sprida större ringar på vattnet, att aktiviteterna får större och mer bestående effekt. Det handlar även om att knyta samman, inom området och med externa aktörer för att skapa synergier. Slutligen, och inte minst, handlar det som sådana stödjande funktioner som inte bara knyter samman utan som också kan bistå enskilda entreprenörer och enskilda initiativ med olika kompetenshöjande insatser. För var det något som genomsyrade SWOT – turnén så var det behovet av samverkan.

Sammanfattningsvis ser vi alltså stort behov av att öka mångfalden och att minska ungdomsarbetslösheten. Vi behöver bättre attrahera individer med utländsk bakgrund och arbeta för en höjd utbildningsnivå. Vi ser utvecklingsmöjligheter i individens engagemang, för egen hälsa och lokalt ambassadörskap, samt i att förädla och hitta nya produkter och tjänster av lokala resurser .

Vi behöver skapa oss en modern och hållbar landsbygd med mångfald och tillgänglighet.

5. På vilket sätt är strategin innovativ?

Innovationer startar ofta i lokala miljöer och i lokala sammanhang. Men lokala småföretag eller enskilda innovatörer behöver nätverk och stöd för att idén ska kunna utvecklas och komma till användning, antingen som en kommersiellt gångbar produkt eller som en allmännyttig tillämpning. Det är också viktigt att släppa in nya sätt att tänka och hitta nya perspektiv. Strategin för Sommenbygd-Vätterstrand stödjer innovation genom att:

- Etablera ett arbetssätt där varje kommuns landsbygdsutvecklare eller motsvarande arbetar aktivt tillsammans med kansliet för mobilisering. Detta är nytt för oss, och har lyfts fram genom utvärderingar som ett önskvärt arbetssätt eftersom vi på så sätt kan få en stark lokal förankring genom tjänstemännens lokal- och personkänedom.
- Genomföra tematiska utlysningar av projektmedel där LAG aktivt letar upp och engagerar olika aktörer för genomförandet. Arbetssättet är nytt för oss och är innovativt på så sätt att vi vänder på vårt tänkande och bjuder in aktörer för att resonera kring behov i området och vilka mål vi har, och brainstormar kring projektidéer tillsammans.
- Prioritera insatser som kan bidra till ökade försörjningsmöjligheter för ungdomar
- Låta samverkan och stödjande strukturer vara ett genomgående tema i samtliga insatsområden så att innovationer bättre kan tillvaratas
- Vara länsöverskridande och därigenom främja regional utveckling utifrån naturliga regionala samband
- Med erfarenhet av vad vi lärt från föregående period möjliggöra investeringar. I den nya programperioden vill vi inte begränsa oss, som vi gjort tidigare, utan öppna upp för att ett projekt ska kunna beviljas stöd till investeringar.

Viktigast av allt är emellertid att tillföra nya perspektiv där beslut om prioriteringar, utlysningar och projekt fattas, det vill säga i LAG – gruppen och i kansliets organisation. För att säkerställa den mångfald och delaktighet som strategin kräver kan det därför bli aktuellt att komplettera med särskilt adjungerade utifrån aktuella teman.

6. Vision

Sommenbygd-Vätterstrand är en modern och tillgänglig landsbygd där vi lever ett hållbart klimatsmart liv.

En modern landsbygd drar nytta av lokala resurser och ny teknik för företagande. En tillgänglig landsbygd är inkluderande och möjliggör både boende och försörjning i kombination med en rik fritid. Ett hållbart klimatsmart liv är hälsosamt för individen och ger goda förutsättningar för kommande generationer.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål för området

Övergripande mål för hela strategin
Mål 1: Förbättrat folkhälsoklimat - kvinnor och män som bor i området är friska, aktiva och lever ett hållbart liv
Mål 2: Området får en högre tillgänglighet - här ska kvinnor och män både kunna bo och försörja sig
Mål 3: Kvinnor och män får ökade kunskaper om vår bygd och kan verka som goda ambassadörer
Mål 4: Företagande och innovationer baserat på lokala resurser och kunnande ökar
Mål 5: Ungas engagemang, entreprenörskap och möjlighet att försörja sig ökar
Mål 6: Ökad delaktighet och en starkare ställning på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund

Strategin för LEADER Sommenbygd ska arbeta mot 5 övergripande mål som speglar en hållbar utveckling mot en modern och tillgänglig landsbygd. Vilka är behoven, vad är det som karaktäriserar den utveckling som resan mot visionen innebär?

Av behovsanalysen, kap 4.2, framgår att området har en svag befolkningsutveckling, hög andel äldre, låg utbildningsnivå men framförallt att vi i flera avseenden behöver större mångfald – i arbetsliv, i befolkningssammansättning, i boendemiljöer, i aktiviteter med mera. Vi är samtidigt stolta över vårt starka föreningsliv och engagemang men är medvetna om att Jante lurar runt hörnet. Att ”någon annan fixar” kan vi inte räkna med.

Grunden för målen, visionen och hela strategin är därför individens drivkraft i lokalsamhället och att individer är själva stommen i bygden. Det är viktigt att man vill och kan bo och verka här. Och att vi alla talar väl om vår bygd och bemöter varandra, besökare och nya invånare på ett bra sätt. Särskilt viktigt att ge unga en bra start i livet och möjligheter att kunna välja att bo här, dvs att de har möjlighet att försörja sig här.

De övergripande målen ger en inriktning för vad vi vill uppnå. LEADER – strategin ska i väsentlig grad leda till den utveckling och den status som de 6 övergripande målen beskriver.

Målen ska ses som en förväntad effekt av LEADER - strategins genomförande i förhållande till andra insatser på olika nivåer, vilket framgår såväl nedan som under kapitel 10. LEADER – strategin koncentreras till 3 insatsområden där delmålen bidrar till och stöds av de övergripande målen.

Mål 1 handlar om att välbefinnande och engagemang är grundläggande för lokala innovationer och handlingskraft – förmågan att tänka nytt och att stå emot påfrestningar. Måluppfyllelsen indikeras av förbättringar i det lokala utbudet av faktiska aktiviteter och nya aktivitetsmöjligheter (fysiska såväl som sociala/strukturella) samt deltagandet/nyttjandet av dessa. I ett längre perspektiv, på programnivå, kan utvecklingen följas genom statistiska förändringar avseende folkhälsans bestämningsfaktorer. Bidraget till EU – 2020 strategin är framförallt förutsättningar för social inkludering och därmed också till den inriktning som landsbygden och socialfonden har för LEADER.

Mål 2 handlar om möjligheten att kunna välja var man vill bo med bibehållen tillgänglighet till arbetsmarknad, utbildning och service. Det förutsätter både regionförstoring och en ökad lokal mångfald. Måluppfyllelsen indikeras av förbättringar i infrastruktur, serviceutbud och sysselsättning. I det längre perspektivet kan förändringar i t ex andelen året runt – boende, förvärvsfrekvens, utbildningsnivå och riktad pendling liksom den demografiska sammansättningen beskriva närmandet till målet. Bidraget till EU – 2020 strategin är framförallt bättre förutsättningar för sysselsättning, företagande och utbildning för boende på landsbygden och därmed också till inriktningen för samtliga 3 fonder i LEADER - området.

Mål 3 handlar om den sociala tillgängligheten där invånarna själva är de viktigaste kulturbärarna och där evenemangen är en arena för möten och samverkan. Måluppfyllelsen indikeras av hur aktiviteter och verksamheter bidrar till att skapa intresse och generera såväl besökare som mer bestående relationer med omvärlden. Även inflyttning och etableringar är relevanta indikatorer. Bidraget till EU – 2020 strategin är framförallt förutsättningar för social inkludering och därmed också till den inriktning som landsbygden och socialfonden har för LEADER.

Mål 4 handlar om att tillvarata lokala resurser och kunnande för innovationer som kan bidra till nya hållbara företag och arbetstillfällen eller arbetssätt och servicelösningar. Måluppfyllelsen indikeras av tillskott av nya företag och arbetstillfällen i dessa samt nya tillskott i det lokala utbudet. Bidraget till EU – 2020 strategin är framförallt förutsättningar för innovation men kan även förväntas bidra till målen för sysselsättning samt för klimat och energi och därmed samtliga 3 fonder och den inriktning de har för LEADER.

Mål 5 handlar om att ungdomsperspektivet behöver utvecklas generellt och inte minst med utgångspunkt i de ovanstående 4 övergripande målen. Samtliga ovanstående konkretiseringar av målbilden är därför relevanta vilket förutsätter en särredovisning av andelen ungdomar.

Mål 6 handlar om bättre lokala förutsättningar för personer med utländsk bakgrund som i dagsläget dels är underrepresenterade i området och dels en generellt sett högre arbetslöshet. Detta är ett perspektiv som behöver finnas med i samtliga ovanstående mål, vilket förutsätter en särredovisning för grupper med utländsk bakgrund.

Mål 5 och 6 har på så vis även en horisontell roll, men då målgrupperna är centrala i strategins genomförande och delvis kopplade till specifika insatser och delmål har de också definierats som särskilda strategiska mål.

Strategin ska även kunna bidra till synergieffekter. Tillsammans med de horisontella målen för jämställdhet, likabehandling, hållbar utveckling samt miljö och klimat kan målen styra mot en utveckling där det lokala arbetet kuggar i och samverkar med alla utvecklingsnivåer – från kommunernas översiktsplaner och de regionala utvecklingsstrategierna till det nationella arbetet för attraktionskraft och ytterst EU 2020 – strategin Smart och hållbar tillväxt för alla.

Som framgår ovan kan vart och ett av de övergripande målen återspeglas i kvalitativa och kvantitativa förändringar på både kort och lång sikt, i sistnämnda fallet framförallt i form av statistiska parametrar. 2013 års siffror finns i stort sett redan framtagna i och med den genomförda strategiprocessen. Då större delen av denna statistik bara uppdateras en gång per år och i vissa fall är ganska trögrörlig från ett år till ett annat ska en särskild socioekonomisk uppföljning genomföras i halvtid och vid periodens slut. Aktuella jämförelsetal är bland annat förvärvsfrekvens, näringslivsstruktur, arbetsmarknad, befolkningssammansättning, boende, utbildningsnivå, folkhälsotal mm som kan beskriva utvecklingen både i tid och rum.

Då de övergripande målen anger riktningen för en önskvärd demografisk förändring är det särskilt viktigt att med dessa mått följa upp utvecklingen inom de grupper som i analysen konstaterats ha sämre förutsättningar och/eller är underrepresenterade i området.

Horisontella mål

Övergripande horisontella mål för hela strategin	Indikatorer (fylls i efter att strategin blivit godkänd)
Jämställdhet: strategin bidrar till att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv	
Likabehandling: strategin bidrar till att ingen diskrimineras på grund av kön, könsidentitet, eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder	
Hållbar utveckling: strategin bidrar till att nuvarande generations behov kan tillgodoses utan att nästa generations behov äventyras	
Miljö och klimat: strategin bidrar till möjligheten att uppfylla Sveriges miljömål	

De horisontella målen förstärker perspektiv av central betydelse för strategin. Det handlar om att komma tillrätta med strukturellt (och även kulturellt) betingade skillnader mellan kvinnor och män, att motverka diskriminering och skapa förutsättningar för mångfald samt en tillväxt som bidrar till att minska påverkan på miljö och klimat. De horisontella målen är en grund för prioritering och är tvingande såtillvida att projekt som kan ha en negativ inverkan i något av dessa avseenden inte ska kunna genomföras med stöd av LEADER.

7.2 Insatsområden

Strategin för LEADER Sommenbygd – Vätterstrand handlar om insatser inom 3 samverkande områden med starka samband mellan stad och land.

1. Tillvarata individens engagemang i lokalsamhället som motor i utvecklingsarbetet
2. Tillvarata de lokala resurserna för att utveckla nya produkter och tjänster
3. Utveckla stödjande strukturer som tillvaratar och förstärker områdets potential

Hållbar livskvalité

Individen - kulturbäraren

Individen som bor, arbetar, vistas och driver företag i området är viktig eftersom individens val påverkar vår bygd här och nu och i framtiden.

- Kunskap om bygden kan ge goda ambassadörer som kan påverka besökarens och turisternas upplevelse och också bidra till en välkomnande och inkluderande attityd gentemot nya invånare.
- Kunskap om hur vi som individer påverkar miljön genom våra val och vårt dagliga agerande kan ge förändrade beteenden som bidrar till hållbarhet över tid.
- Kunskap kring den egna hälsan kan ge friskare invånare som säkrar arbetskraftsförsörjning och minskar risker för skenande kostnader inom vård och för offentlig sektor, men kanske viktigast av allt bidrar till livskvalitet för individen.

Sammantaget bidrar ökad kunskap hos individen, rörande vår bygd, miljön och den egna hälsan till ansvarstagande och engagemang i flernivåperspektiv. I interaktion med andra blir detta grundläggande för olika aktiviteter och innovativa processer.

Lokala resurser

Gastronomisk region

Variationsrikedomen i landskapet och skillnader i klimat och jordmån är stor och de råvaror och varor som produceras i området spänner över ett stort fält. Området har basen för primärproduktion i mjölk- och köttföretagande och här finns idag en framtidstro med nybyggande och specifika satsningar för att utveckla produktionen med mer kvalitetskött och nischade produkter. Bär- och fruktodling är i de västra delarna en stor och expansiv bransch. Även naturens skafferier innehåller exklusiva råvaror vilka mer och mer efterfrågas.

Förädlingen och vidareförsäljningen av mat och dryck ökar inom området och intresset för närproducerade livsmedel är stort. Dagens turister söker sig allt oftare till destinationer där det finns exklusiva råvaror och god mat. Området har sammantaget en stor potential att skapa s.k. gastronomiska regioner dit konsumenter och turister söker sig för att finna traditionella råvaror, ett genuint mathantverk och kulinariska upplevelser.

Lokal skogsnäring

Stora delar av området är utpräglade skogsbygder med rikligt med skog och relativt stor variation av trädslag och biotoper. Här finns många små och medelstora skogsgårdar, men också större skogsallmänningar och andra brukningsenheter. Få sågverk finns inom området så den lokala vidareförädlingen är idag marginell. För markägare och entreprenörer som vill satsa på en småskalig träförädling och avsättning krävs en stor portion av kunskap, entreprenörskap och nätverk. Även ”mjuka” utvecklingsmöjligheter i skogen har stor potential såsom turism och grön rehabilitering.

Natur- och kulturturism

Turismen i området har en lång tradition men är knuten till vissa platser. Dagens turist söker sig allt mer till aktiviteter där man får vara delaktig och få upptäcka något unikt och med hög kvalitet, gärna utomhus i vackra landskap. Genom områdets stora variationsrikedom och goda förutsättningar för vandringar, gårdsturism, matturism, naturnära boende etc. finns en stor potential. Idag finns även möjligheter att paketera nya upplevelser för människor med specialintresse, såsom sportfiskare och fågelskådare.

Motsvarande gäller för kulturturism där inte minst orterna längs med Vättern samt Visingsö, med sina historiska byggnader och miljöer, sticker ut och där området som helhet är hemvist för en rad med återkommande kulturevenemang. Aktiviteter för barn och ungdomar saknas dock generellt i området. Den stora utmaningen ligger i att få turister att stanna mer än någon enstaka dag i området.

Modern landsbygd

Mångfald

En modern landsbygd präglas av mångfald – i arbetslivet, i befolkningens sammansättning och i utbudet av boendemiljöer, service och aktiviteter. I jämförelse med mer dynamiska regioner kan vi på statistisk väg konstatera ett underskott på unga med högre utbildning samt invånare med utländsk bakgrund. Det här är grupper som av olika skäl, må det handla om försörjning eller preferenser, har svårt att hitta en framtid här. Men det är just de här grupperna och deras behov som kan skapa dynamik. Nischade insatser utifrån lokala förutsättningar skulle här kunna komplettera och skapa synergier ihop med sektorsinsatser på nationell och regional nivå.

Tillgänglighet

Strategin handlar om att förädla de resurser och kvalitéer som redan finns i området. Naturresurserna, livsmiljön, det lokala engagemanget och det geografiska läget är viktiga pusselbitar. Men allt det här har bara ett begränsat värde om det inte samtidigt finns en tillgänglighet, inom området och i relation till omvärlden. En förbättrad tillgänglighet kan dessutom verka stödjande för andra insatser inom LEADER. Innovativa lösningar på service- och transportbehov, utveckling av praktiska IT – applikationer samt åtgärder som förbättrar tillgängligheten för turism och friluftsliv är exempel på sådana insatser.

Stödjande strukturer

En återkommande punkt under hela strategiprocessen har varit behovet av samverkan. Den gängse uppfattningen är att den lokala aktiviteten bland både entreprenörer och föreningar är mycket hög, men att det lokala blir väldigt lokalt och ringarna på vattnet är för små. Det behövs aktörer som har resurser nog för att kunna ta på sig ledarskjortan och driva gemensamma intressen i ett uppskalat sammanhang. Det kan gälla geografiskt såväl som mellan sektorer. Några områden av särskilt intresse är besöksnäringen, lokala evenemang och kompetens för entreprenörskap och innovationer. När man sedan talar om stödjande strukturer kan de se ut på många vis. Det kan vara en mötesplats, ett utvecklingscentra, en kompetensakademi, ett distributionssystem eller ett nätverk. Särskilt viktigt är emellertid att stötta nischer av strategisk betydelse där vi har komparativa fördelar och kan uppnå en kritisk massa.

7.3 Handlingsplan

LEADER Sommenbygd – Vätterstrand har valt att arbeta med landsbygdsfonden, socialfonden och regionala fonden.

Lokalt ledd utveckling i landsbygdsfonden ska kunna bidra till ekonomisk utveckling genom att skapa och upprätthålla sysselsättning och bidra till företagsutveckling. Prioriteringarna är bland annat stärkt konkurrenskraft, klimatsmart utveckling, social delaktighet samt grundläggande tjänster inom t ex service och kultur. Bredden i detta möjliggör samverkande insatser på samtliga nivåer och inom samtliga insatsområden som denna strategi omfattar.

Lokalt ledd utveckling i regionalfonden ska komplettera de regionala programmen vilket innebär en fokusering på ökat entreprenörskap, särskilt genom innovation och skapandet av nya företag. Genom regionala fonden finns en möjlighet att spetsa strategin med avseende på utveckling av lokalt baserade produkter och tjänster, men även att utveckla stödjande strukturer, för att stärka innovation och entreprenörskap.

Socialfonden ska kunna bidra med insatser för att utveckla individens kompetens och tillgänglighet till arbetsmarknaden. Socialfonden har med sina prioriteringar ett fokus som är väl förenligt med flera av de identifierade utvecklingsbehoven. Utgångspunkt kan vara specifika verksamheter eller den lokala arbetsmarknadens behov. Insatserna kan också bidra till utveckling och användning av metoder som syftar till social inkludering och att personer som står långt från arbetsmarknaden utvecklas.

En hög delaktighet av ungdomar och personer med utländsk bakgrund samt en jämn könsfördelning är viktigt för den innovativa processen och ska eftersträvas i alla aktiviteter.

1: Hållbar livskvalité

Inom insatsområde 1 ligger betoningen på individen i lokalsamhället och att stödja aktiviteter som via kunskapsuppbyggnad, engagemang och delaktighet kan bidra till en hållbar utveckling.

Målgruppen för insatserna är individen i relation till lokalsamhället med en prioritering på grupper och sammanhang där social inkludering, jämställdhet eller miljödriven utveckling är dominerande perspektiv. Här kommer även individens hälsa in som en aspekt där man oavsett socialt sammanhang utgör målgrupp.

Exempel på aktiviteter inom insatsområde 1 är evenemang, framtidsverkstäder, föreläsningar, workshops, studiecirklar, information, mentorskap, nätverk mm. Innovativa metoder att nå och engagera individer och grupper prioriteras.

Intressenter finns på flera nivåer och i olika sektorer. Hos lokala utvecklingsgrupper, studieförbund och föreningar finns ofta den nödvändiga lokala förankringen medan sakinnehållet från fall till fall måste avgöra vilka intressenter som i övrigt är relevanta och viktiga aktörer. Ett innovativt samarbete mellan arrangerande föreningar och potentiella och varande företag där hälsa och individens välmående står i centrum kan utveckla vårt område, och bidra till attraktivitet både för besökare och boende.

Inom insatsområde 1 kommer Sommenbygd – Vätterstrand att arbeta med landsbygdsfonden och socialfonden.

2: Lokala resurser

Insatsområde 2 handlar om att tillvarata lokala resurser för utveckling av nya produkter och tjänster som på ett hållbart vis kan bidra till företagande och sysselsättning i området.

Den primära målgruppen är företagare och entreprenörer med koppling till lokalt kunnande eller platsbundna resurser som själv eller i samarbete med andra aktörer vill utveckla en företagsidé. Men lika viktigt är att skapa intresse hos andra grupper där personer som idag har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden är en prioriterad grupp. Insatserna ska också kunna bidra till integration och till att bryta könssegregerade mönster på arbetsmarknaden.

Exempel på aktiviteter inom insatsområde 2 är utbildning, seminarier, evenemang, utveckling av säljbara produkter, marknadsföring av nya säljkanaler, förstudier, marknadsundersökningar, nätverk, piloter och mentorskap men även fysiska investeringar av strategisk betydelse.

Viktiga intressenter är markägare, entreprenörer, befintliga och potentiella företagare, branschorganisationer samt arbetsförmedling.

Inom insatsområde 2 kommer Sommenbygd – Vätterstrand att arbeta med landsbygdsfonden, socialfonden och regionala fonden. Utifrån temat kan även samarbete med LEADER Vättern som finansieras via fiskerifonden bli aktuellt.

3: Modern landsbygd

Insatsområde 3 ska främst bidra med stödjande strukturer. En modern landsbygd behöver mångfald och den behöver därför också vara tillgänglig, både inom området och i relation till omvärlden.

Insatsområde 3 för ihop målgrupper och intressenter inom de andra 2 insatsområdena. Men här finns också ett eget syfte – att skapa attraktion för grupper och verksamheter som idag är underrepresenterade i området.

De stödjande strukturer som behövs kan vara av olika slag. Fysiska, digitala eller sociala. Ett fokus kommer också att vara nya och innovativa sätt att arbeta med integration.

Inom insatsområde 3 kommer Sommenbygd – Vätterstrand att arbeta med landsbygdsfonden, socialfonden och regionala fonden.

Tematiska utlysningar

Arbets sättet för LEADER Sommenbygd-Vätterstrand kommer att bygga på tematiska utlysningar där kansliet bjuder in och samverkar med intresseorganisationer, företag och föreningar mm som äger engagemang, kunskap och kontakter inom det tematiska området. Med samlad kunskap kring behov och möjligheter byggs utlysningen och i nästa steg kraftsamlas för att nå potentiella projektägare för genomförande av projekt inom utlysningen. Med detta arbetssätt hoppas vi uppnå en mer distinkt måluppfyllelse och nytta för hela vårt område. Med tematiska utlysningar når vi mervärden som att projekt kopplas ihop och skapar nya nätverk, styrka i att projektägare samverkar med varandra och att hela vårt område har potential att lyfta ett tema under en tidsperiod.

Regionalt samarbete

I relation till de regionala strukturfundsprogrammen och de regionala utvecklingsaktörerna kan en samverkan mellan de olika nivåerna, eller snarare strukturerna, bidra med synergieffekter. Det lokala trepartnerskapet och tillgången till kommunala resurspersoner innebär en stor flexibilitet för att t ex lyfta ner regionalt initierade satsningar på en lokal nivå. Omvänt kan LEADER – metoden med sin flexibilitet erbjuda arenor för förstudier och pilotprojekt som senare kan skalas upp.

Internationellt samarbete

Internationellt samarbete kan tillföra mervärden inom samtliga insatsområden. Studieresor, gemensamma seminarier och även samarbeten specifika företag och föreningar emellan är möjliga arbetsmetoder för ett bilateralt utbyte. Det går inte att på förhand precisera vilka områden och vilka länder/regioner som kan bli aktuella men det finns några upparbetade kontaktvägar som är särskilt relevanta utifrån strategin:

- Under föregående LEADER-period påbörjade LEADER Sommenbygd ett utbyte med LEADER Pomoväst i Finland. Temat för utbytet var skogsbruk, småskalig träförädling, lokal mat samt turistnäring.
- Biosfärområdet Östra Vätterbranterna ingår i ett globalt nätverk vilket innebär att det finns en övergripande organisation med gemensamt syfte som i hög grad är förenligt med tanken bakom LEADER och strategin för LEADER dom berörda LEADER - områdena.

7.4 Urvalsprocess

Genom aktiv marknadsföring om att arbeta med Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden ämnar vi nå ut med information om vilka projekt som är intressanta och relevanta i förhållande till strategin. Mer konkret kan det komma att innebära riktade informationskampanjer kopplade till vissa insatsområden och särskilda målgrupper, det vi kallar tematiska utlysningar

En lokal aktionsgrupp (LAG) leder genomförandet av strategin. LAG fattar beslut om vilka ansökningar som ska prioriteras. Beslut om projektstöd ska fattas i linje med den beslutade strategin och de antagna urvalskriterierna. Därefter fattar Jordbruksverket ett formellt beslut om projektstöd.

Projektansökningar ska bedömas, poängsättas och prioriteras utifrån urvalskriterier, vilket säkerställer att projekten prioriteras i den ordning de bedöms bidra till målen i strategin. Urvalskriterierna är direkt kopplade till de övergripande målen och delmålen inom respektive insatsområde. Aktörernas kapacitet att genomföra ansökta projekt kommer att bedömas och tas hänsyn till i urvalskriterierna.

Urvalsförförandet ska ske objektivt samtidigt som ledamöter i LAG ska tillföra kunskap utifrån sitt eget kunskapsområde. LAG ska tillsammans utarbeta kriterierna för bedömning och poängsättning för att skapa en gemensam förståelse för processen och utveckla ett gemensamt synsätt. Poängsättningen av vart och ett av projekten ska göras av varje ledamot i LAG. En sammanvägning av poängsättningen och övrigt underlag görs sedan gemensamt i LAG. Urvalsförförandet ska vara icke-diskriminerande. Sekreteraren dokumenterar urvalsförförandet och protokollen publiceras på Sommenbygd - Vätterstrands hemsida.

Allmänna kriterier att bedöma i urvalsprocessen kan vara underifrånperspektiv, genomförandekapacitet, lokal förankring, miljöpåverkan/nytta, samverkan, prioriterad målgrupp, var nyttan hamnar, måluppfyllelse och resultatspridning. Därtill kommer målspecifika kriterier.

Vid urvalsprocessen ska en god motivering lämnas till projektägarna på gjord bedömning och poängsättning. Detta för att projektägarna ska kunna förstå orsakerna till beslutet och eventuellt kunna förbättra och modifiera sin projektidé och ansökan.

7.5 Mål och urvalskriterier

Insatsområde Hållbar livskvalité

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden Bidrar främst till övergripande mål 1, 3, 5, 6	Ökat lokalt engagemang	Antal nya ideella initiativ för lokal utveckling Antal nya aktiviteter (av bestående karaktär) Antal deltagare i ovanst.	
	Hälsofrämjande livsstil	Antal utbildade Antal nya aktiviteter Antal deltagare/nyttjare	
	Lokalt ambassadörskap	Antal utbildade Antal nya evenemang Antal deltagare Antal dagsbesök Antal medieexponeringar	
	Ökat antal arbetstillfällen	Antal nya arbetstillfällen och företag	
	Stärkta funktionella samband inom området utifrån stad och land - perspektiv	Insatsen bidrar till att stärka de funktionella sambanden mellan olika delar av området ja/nej	
Socialfonden Bidrar främst till övergripande mål 1, 3, 5, 6	Social inkludering för ökad mångfald	Antal nya initiativ Ingående organisationer Antal deltagare Antal nya föreningsmedlemmar	

Insatsområde Lokala resurser

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden Bidrar främst till övergripande mål 2, 4, 5, 6	Ökat antal arbetstillfällen	Antal nya arbetstillfällen och företag	
	Nya produkter och tjänster	Antal nya produkter och tjänster	
	Ökad samverkan	Antal nya samarbeten mellan företag Antal företag i nya samarbeten Nya samarbeten med aktörer utanför området	
	Utveckla nya besöksmål	Antal nya besöksmål Antal nya övernattningar Antal dagsbesökare	
	Satsningar på förnyelsebar energi	Antal projekt Antal nya produkter Potentiellt energitillskott	
	Stärkta funktionella samband inom området utifrån stad och land - perspektiv	Insatsen bidrar till att stärka de funktionella sambanden mellan olika delar av området ja/nej	
Regionalfonden Bidrar främst till övergripande mål 2, 4, 5, 6	Ökat antal arbetstillfällen	Antal nya arbetstillfällen och företag	
	Innovation och entreprenörskap	Antal nya företag och innovationer varav A: Tekniska innovationer B: Sociala/strukturella innovationer C: Miljödrivna innovationer	
Socialfonden Bidrar främst till övergripande mål 2, 3, 5, 6	Kompetensutveckling	Antal företag och organisationer Antal deltagare	
	Samarbete mellan utbildning och företag	Antal nya samarbeten Antal deltagare	
	Social ekonomi och innovationer	Antal deltagare Antal innovationer	

Insatsområde Modern landsbygd

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden Bidrar främst till övergripande mål 1, 2, 5, 6	Ökat antal arbetstillfällen	Antal nya arbetstillfällen och företag	
	Hög tillgänglighet	Antal målpunkter med förbättrad tillgänglighet Antal personer som fått tillgång till bättre infrastruktur/service	
	Nya lösningar för service och infrastruktur	Antal innovativoner inom infrastruktur/service	
	Inkluderande mötesplatser	Antal mötesplatser/ funktioner Antal deltagare/nyttjare	
	Stärkta funktionella samband inom området utifrån stad och land - perspektiv	Insatsen bidrar till att stärka de funktionella sambanden mellan olika delar av området ja/nej	
Socialfonden Bidrar främst till övergripande mål 2, 3, 5, 6	Stödjande strukturer för kompetensutveckling	Antal nya funktioner Antal företag och organisationer Antal deltagare/nyttjare	
Regionalfonden Bidrar främst till övergripande mål 2, 4, 5, 6	Ökat antal arbetstillfällen	Antal nya arbetstillfällen och företag	
	Nätverk för innovationer	Antal projekt Antal nya nätverk Antal samarbeten med aktörer utanför området	
	Nya produkter och tjänster	Antal nya produkter och tjänster	

Utöver de specifika mål och urvalskriterier som ska tillämpas inom respektive insatsområde gäller även mål 5 angående ungdomars engagemang, entreprenörskap och försörjningsmöjligheter, mål 6 angående delaktighet och starkare ställning på arbetsmarknaden för personer med utländska bakgrund samt de horisontella målen för jämställdhet, ickediskriminering, hållbar utveckling samt miljö och klimat som grund för de urvalskriterier som kommer att tas fram. I vilken mån ett enskilt projekt bidrar till dessa mål är grund för prioritering och i de fall det finns individrelaterade indikatorer ska redovisning göras utifrån variablerna andel ungdomar, andel kvinnor/män samt andel med utländsk bakgrund.

8. Finansieringsplan

Finansieringsplanen fylls i efter att strategin blivit godkänd.

9. Organisation

9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift)

Arbetet med strategin organiseras inom ramen för ett gemensamt LEADER – kontor med administration och information som huvudsakliga arbetsuppgifter. Det fasta personalbehovet för löpande administrativt arbete och ledning av verksamheten uppskattas till 1,5 heltidstjänster. Kompetensen hos verksamhetsledaren ser vi främst ska ligga inom förmåga att nätverka, organisera och administrera möten, informera och knyta till sig organisationer och individer som kan bidra till uppfyllandet av strategin. Härutöver tillkommer personal för särskilt avgränsade insatser, t ex tematiska utlysningar, övergripande projekt som initierats av LAG mm. Här får man handplocka rätt kompetens beroende på tema eller inriktning på insatsen. Kompetenserna kan finnas inom LAG, i partnerskapet eller i kommunerna, och naturligtvis genom att vi får köpa in externa tjänster. Resurserna för administration kommer att vara begränsade men stärks upp genom arbetsinsatser från de ingående kommunerna.

I arbetet med framtagandet av strategin har en referensgrupp bestående av tjänstemän från alla kommuner i Sommenbygd-Vätterstrand regelbundet träffats. I gruppen har man stämt av att varje kommun ska tillhandahålla en särskilt avdelad tjänsteman som avsätter delar av sin arbetstid för gemensamt arbete under ledning av LEADER-kontorets verksamhetsledare. Detta har också godkänts av politiken i och med antagandet av strategin.

Lednings- och styrdokument för att underlätta kansliets arbetsfördelning samt rutiner för hantering av ärenden kommer att upprättas. Arbetsordning, delegation och attesträtt uppdateras liksom, om så behövs, stadgarna för föreningen.

Kompetensutveckling av kansliet ska hanteras strategiskt och utefter innehållet i insatsområden och handlingsplan. Trygga och kreativa arbetsförhållande ska på olika sätt eftersträvas. Ett uppbyggande av ett bredare kontaktnät kopplat till kansliet med kompetens i aktuella insatsområden kommer att prioriteras.

9.2 Partnerskapet och föreningen

Medlemmarna i föreningen utgörs av de ingående kommunerna. Dessa representeras utifrån trepartnerskapet samt ungdomsrepresentant av fyra valda personer samt eventuella ersättare från varje kommun. Representanterna väljs vid ett nomineringsmöte i varje kommun dit alla medborgare är välkomna och har rösträtt. De valda representanterna (fullmäktige) deltar i årsstämman som är föreningens högsta beslutande organ. Vid årsstämman väljs en styrelse (LAG-gruppen) som är föreningens högsta beslutande organ mellan årsstämmorna och har till uppgift att hantera LEADER – strategin.

Då strategin omfattar mål och insatser med koppling till kommunernas tillväxtarbete och samhällsservice, näringslivsutveckling, ideellt engagemang samt förutsättningarna för ungdomar i området är styrelsens sammansättning av central betydelse för genomförande och förankring. För en ändamålsenlig sammansättning i styrelsen ansvarar en valberedning som utses vid årsstämman med utgångspunkt i trepartnerskapets sammansättning och med hänsyn till geografisk spridning. Då valberedningen har en nyckelroll i att bemanna LAG – gruppen (styrelsen) med rätt kompetens ska den vara väl förtrogen med strategins mål och insatsområden.

Kompetenser som är representerade i nuvarande fullmäktige liksom i LAG är: lokala utvecklingsgrupper, företagare inom bl a jord- och skogsbruk, turism och handel, föreningslivet, ungdomar samt den politiska representationen från varje kommun som företrädesvis består av kommunstyrelsepolitiker med de förgreningar det innebär. I det nya LEADER Sommenbygd – Vätterstrand kommer sammansättningen i såväl årsstämman (fullmäktige) som i LAG (styrelsen) att behöva anpassas till den nya strategin. Kommunerna ansvarar för att representera till fullmäktige utses, och med de kontaktnät som finns lokalt har varje kommun stora möjligheter att vid behov handplocka individer och företrädare för företag, organisationer och föreningar att bjuda in till nomineringsmöten.

I området har inte tidigare funnits något formellt partnerskap annat än mellan i föreningen ingående kommuner. Dock har ett informellt partnerskap bestående av tidigare projektägare samt organisationer, föreningar och intressegrupper i praktiken fungerat som partnerskap. I det partnerskapet har man aktivt nätverkat och förmedlat information kring LEADER-arbetet. I nya LEADER Sommenbygd-Vätterstrand har vi för avsikt att arbeta för ett mer strukturerat och strategiskt tillvägagångssätt för att bredda och hålla liv i partnerskapet. Vi ser att ett brett och aktivt partnerskap ger goda förutsättningar bland annat för arbetssättet med tematiska utlysningar som beskrivs på annan plats i strategin. Exempel på organisationer som ingår i det informella partnerskapet är Länsstyrelserna, Hushållningssällskapet, Biosfärområde Östra Vätterbranterna, ESF, Södra Skogsägarna, Regionförbunden, SNF och LRF.

9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen

Vid föreningens årsstämma väljs LAG, som ska bestå av lika antal personer från vardera sektorn i trepartnerskapet samt 1 ungdomsrepresentant. LAG ska ha en kompetens som matchar strategins insatsområden. Det ska också vara en geografisk fördelning så att varje kommun är representerad av endera offentlig, privat eller ideell sektor. Vidare ska en jämn könsfördelning eftersträvas liksom representanter från andra kulturer.

Det är valberedningens uppgift att med utgångspunkt i strategins mål och insatsområden ge årsstämman förslag till ordförande, ledamöter samt suppleanter i styrelsen. Följaktligen är det LAG som hanterar LEADER – strategin och fattar beslut om projekt. En initial uppgift blir att ta fram en arbetsordning för bedömning och prioritering av inkomna projekt. Kopplingarna mellan hur Sommenbygd-Vätterstrand ska arbeta för att få in projekt som på bästa sätt matchar insatsområdena och leder till uppfyllnad av strategins målsättningar ska i detta arbete ges stor tyngd. LAG har även ett ansvar för uppföljning och utvärdering vilket ska hanteras i särskild ordning.

Insatsområdena i strategin – hållbar livskvalité, lokala resurser och modern landsbygd – spänner över ett brett fält och tangerar många expertområden. För att säkerställa kompetens och genomförbarhet kommer det också därför att finnas en möjlighet för LAG att adjungera sakkunniga och sektorsrepresentanter utifrån det enskilda fallet. Dessa personer kan i många fall associeras från regionala myndigheter och organisationer (Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Region Jönköpings län, Coompanion), men i enskilda fall också från närings- och föreningsliv. Kompetensutvecklingsdagar för representanterna i LAG planeras löpande under strategins löptid och innefatta olika sakområden med kopplingar till insatsområdena.

Föreningen och LAG har arbetsgivaransvar för kansliet och ska fungera som stöd och upprätta aktuella arbetsbeskrivningar.

10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer

10.1 Samverkan mellan fonder

LEADER Sommenbygd – Vätterstrand har för avsikt att arbeta med Jordbruksfonden, Sociala fonden och Regionalfonden. Området överlappar i väster med LEADER Vättern som enbart omfattar Havs- och fiskerifonden. Rutiner kommer att utarbetas i dialog med LEADER Vättern för att säkerställa att inge dubbelfinansiering av projekt ska vara möjlig. För att synkronisera arbetet kommer LEADER Sommenbygd – Vätterstrand att delta i gemensamma träffar med övriga aktörer inom LEADER Vättern.

När det gäller de tre fonder som LEADER Sommenbygd - Vätterstrand kommer att arbeta med finns stora möjligheter till synergier, både mellan den del av fonderna som finansierar LLU och gentemot de regionala och nationella programmen. Jordbruksfonden är i sammanhanget den stora fonden där tyngdpunkten av insatserna kommer att ligga. Samtliga 5 övergripande mål och de 3 insatsområdena är därför kopplade mot jordbruksfonden som med LLU syftar till innovativ utveckling av landsbygden utifrån de tre hållbarhetsperspektiven. För LEADER Sommenbygd – Vätterstrand innebär detta bland annat näringslivsutveckling med det lokala som resurs, insatser för service och tillgänglighet samt byautveckling med såväl aktiviteter som investeringar.

Genom regionalfondens och socialfondens inriktning för LLU finns möjlighet att mer koncentrerat arbeta utifrån områdets specifika strukturella problem och de möjligheter till utveckling som finns inte minst utifrån ett stad och land - perspektiv liksom de samverkansmöjligheter som det lokala partnerskapet erbjuder.

Genom LEADER – metoden kan vi bryta ner programmets inriktningar på lokal nivå och genom trepartnerskapet arbeta i projekt för t ex minskad ungdomsarbetslöshet, IKT – baserade innovationer för service och nya företag, produktutveckling baserad på lokala resurser mm.

På LEADER - områdesnivå finns också en närhet som i och med trepartnerskapet gör det möjligt snabbt få till stånd sektorsövergripande samarbeten utifrån både lokala och regionala behov.

I dessa insatser finns goda möjligheter att möta tyngden i de regionala programmen med regionalfondens inriktning mot innovationer, SME, IKT och klimatpåverkan samt Socialfondens två programområden för kompetensförsörjning respektive ökad övergång till arbete.

Strukturfondernas inriktning i LEADER ska alltså kunna komplettera de insatser som den regionala nivån kommer att fokusera på – både genom understödjande och kompletterande insatser.

Utöver LEADER Vättern gränsar området mot 4 andra LEADER – områden: Folkungaland, Astrid Lindgrens hembygd, Västra Småland samt Kustlandet. Här finns en möjlighet att med gemensamma utlysningar fokusera på specifika gemensamma frågor där en större geografi kan ha avgörande betydelse för effekterna. Sådana möjligheter har lyfts vid regionala träffar i Jönköping respektive Linköping.

10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar

Det geografiska läget innebär att flera viktiga regionala samarbetspartnerna har en administrativ gräns genom området. Det gäller såväl Länsstyrelserna och de nya regionerna som strukturfondernas regionala programområden. Här ser prioriteringarna lite olika ut på ömse sidor länsgränsen, men det handlar mer om nyanser utifrån socioekonomiska förutsättningar än om några fundamentalt motstående synsätt på regional utveckling.

I det andra perspektivet finns kommunerna i området, där de lokala och regionala utvecklingsfrågorna kommer till uttryck i olika strategiska dokument som t ex översiktsplaner, framtidsvisioner, folkhälsostراتيجier mm.

Det finns flera gemensamma områden där LEADER kan förena det lokala och det regionala och där det finns goda förutsättningar för att uppnå synergieffekter. Framförallt gäller detta i mötet mellan insatser för regionförstoring och lokal utveckling där den samlade effekten på tillgängligt utbud av t ex arbetstillfällen, utbildningsmöjligheter, kompetens, boendalternativ, service, kultur- och fritidsaktiviteter, rekreativsmöjligheter kan förstärkas genom samverkande insatser på fler nivåer.

Med tanke på att Länsstyrelserna får en ny roll i kommande programperiod och att regionförbunden ombildas till regioner med en direktvald styrelse behöver samverkansformerna mellan LEADER-området och de regionala aktörerna läggas fast parallellt med att den nya organisationen under LAG tar form.

10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering

I såväl statistik som övrigt underlag för strategin framkommer könsrelaterade skillnader som är viktiga att arbeta med i kommande aktiviteter. Många av skillnaderna är arbetsmarknadsrelaterade, men har sannolikt också – vilket är omöjligt att kvantifiera – sin grund i traditionella mönster och attityder.

Andelen kvinnor som förvärvsarbetar är t ex 5 procentenheter lägre än andelen män och näringslivsstrukturen karaktäriseras av en kvinnodominerad offentlig sektor och en mansdominerad tillverkande industri. Kvalificerade tjänsteyrken är generellt sett underrepresenterade i området.

Även den påtagliga skillnaden i utbildningsnivå mellan könen kan med fog hävdas vara arbetsmarknadsrelaterad. Män har generellt haft lättare än kvinnor att hitta jobb direkt efter gymnasiet, åtminstone när det gäller lite mer välbetalda jobb.

Generellt kan man säga att ju större och mer differentierad en arbetsmarknad är desto mer jämställd är den. Dels är skillnaden i förvärvsfrekvens lägre och dels tenderar den enskilda arbetsplatsen att vara mindre könsstereotyp. Insatser som parallellt verkar med regionförstoring för en ökad mångfald i arbetslivet ingår därför i samtliga tre insatsområden. Inte minst är det viktigt att arbeta med mångfald inom de dominerande branscherna då det samtidigt kan bidra till en vitalisering och innovationer i befintligt näringsliv.

Förutom ett särskilt fokus på arbetsmarknadsrelaterade skillnader i insatser och handlingsplaner är ett könsneutralt och icke-diskriminerande arbetssätt en generell förutsättning för att visionen om en modern och tillgänglig landsbygd där vi lever ett hållbart klimatsmart liv ska kunna förverkligas. Ett sådant arbetssätt ska säkerställas genom att:

- Eftersträva en jämn könsfördelning på årsstämman samt i valberedning och styrelse
- Utbilda nyckelpersoner i jämställdhet och jämställd kommunikation. Med nyckelpersoner avses här styrelse, anställd personal samt kommunernas kontaktpersoner
- Män och kvinnor involveras likvärdigt i att formulera idéer och behov och föreslå lösningar
- Tillämpning av kriterier för jämställdhet och inkludering vid prioritering av projekt
- Tillämpa särskilda krav på att jämställdhets – SWOT eller motsvarande ska ingå som en del i processen för större projekt med strategisk eller strukturell påverkan
- Använda nyckeltal för jämställdhet och mångfald vid uppföljning av strategin

11. Kommunikation

Jordbruksverkets kommunikationsstrategi för Lokalt ledd utveckling 2014-2020 ligger som grund och utgångspunkt för hur vi arbetar med kommunikation. Vi ser två parter som särskilt viktiga att lyfta fram i kommunikationsarbetet, som komplement till innehållet i nämnda strategi, nämligen LAG och de kommunala tjänstemän som i sin kommun är särskilt avdelade att arbeta med LEADER. Båda parterna i rollen som vidareförmedlare. Som vidareförmedlare ser vi att de har en uppgift dels i mobilisering inför tematiska utlysningar, i informering av möjligheter att söka projektmedel samt att kommunicera ut vilken miljö- och samhällsnytta insatserna som genomförs i området bidrar till.

LAG har en viktig roll i att i olika sammanhang och i sina nätverk sprida vad Sommenbygd-Vätterstrand arbetar för att förverkliga och vilka medel man har till förfogande för det. LAG-ledamöterna har att informera och inspirera och knyta kontakter med mottagare i alla målgrupper, likväl att sprida vilka resultat och nytta LEADER-arbetet ger.

De kommunala tjänstemän som särskilt avdelats tid att arbeta med LEADER har att i kontakter med allmänheten, föreningar, företagare och internt i kommunen informera om särskilda utlysningar och hur man kan delta i förverkligandet av områdets strategi. Tjänstemännen kommer dagligen i kontakt med de olika målgrupperna och har ansvar för att i sin kommun sprida information och agera kontakt gentemot verksamhetsledare och kansli. De kommunala tjänstemännen har ett brett kontaktnät som kan nyttjas för att bjuda in till särskilda utlysningar och för att få information att nå ut till såväl individer som företrädare för företag, organisationer och föreningar. Lokal personkännedom kan nyttjas för att handplocka individer och organisationer med rätt kompetens när det gäller att kraftsamla inför tematiska utlysningar.

Kansliet ansvarar för kontakter gentemot regionala aktörer, partnerskapet och kommunerna, och för att regelbundna möten med dessa genomförs i syfte att tillskapa ett ambassadörskap för LEADER hos aktörerna.

Vid utlysningar av tematiska satsningar inom insatsområdena har kansliet att samla vidareförmedlare, kompetenser inom temat och individer, föreningar, organisationer och företag som kan vara potentiella stödsökare, för att förankra vilka mål man vill uppnå med utlysningen och kraftsamla/brainstorma kring hur mervärden kan skapas i satsningen.

Att nå allmänhet och föreningar med information ska i första hand ske genom att nyttja befintliga arenor, till exempel att verksamhetsledaren bjuder in sig till möten som anordnas i andra syften och är en programpunkt bland flera andra.

11.1 Kommunikationsplan

Fylls i efter att strategin blivit godkänd.

12. Uppföljning och revidering

Fylls i efter att strategin blivit godkänd.

13. Bilagor

Bilaga 1: SWOT-analys

SWOT – analysen bygger på resultatet av 7 offentliga sammankomster i de ingående kommunerna. Träffarna har annonserats i lokalpress, via hemsidor och olika sociala media. De har även marknadsförts vid andra sammankomster i föreningsliv, byalag mm och genom direktinbjudan till nyckelaktörer inom samhällsföreningar, branschorganisationer, politik mm.

För att få jämförbara resultat har ett enhetligt upplägg använts för samtliga träffar. Först en inledande information om den pågående processen med beskrivning av området och nuläget utifrån olika statistiska parametrar. Sedan direkt på den provocerande frågan ”Hur lägger vi ner bygden snabbast?” i syfte att skaka fram de värsta farhågorna. Därefter de fyra momenten i SWOT inklusive deltagarnas prioritering där processledaren avslutat varje moment med en snabb summering och tolkning av resultatet som deltagarna får kommentera.

Den bakgrund mot vilken resultatet av SWOT:en måste förstås är de socialt och kulturellt betingade skillnader som finns mellan olika delar av området. Det som är styrka i en trakt kan ha sin motsvarighet i en svaghet i en annan trakt. Ett tydligt exempel är att man i vissa delar talar om en gör det själv – anda medan man i andra delar talar om jantelagen. Inte så konstigt dock, inom området ligger historiska städer, biosfärområde, industriorter och glesbygd vägg i vägg med varandra inom ett inte alltför stort geografiskt område.

Grovt indelat och generaliserat kan man tala om 3 socioekonomiska stråk eller 4 landskapsstråk. Dessa är beskrivna under kap 4.1 Områdesbeskrivning.

Samtidigt finns flera starka samband som, vilket framgår i det följande, gör arbetet med att identifiera gemensamma utmaningar och möjligheter till en tacksam och spännande uppgift.

Styrkor

Naturen med de stora sjöarna ger området en grundläggande kvalitet, en livsmiljö som värderas mycket högt. Boendemiljön och de förutsättningar för rekreation och friluftsliv som kan erbjudas är komparativa fördelar som mycket av attraktionskraften bygger på.

En annan aspekt på naturen som resurs är den potential som finns i att utveckla lokalt baserade näringar inom jord, skog och turism. I en tid med allt starkare efterfrågan på närproducerad mat och där allt fler aktiviteter bygger på att man vistas i skog och mark blir det naturnära en styrka.

Sambanden mellan naturen, historien och dagens bygd är många och starka. Här finns en mångfald av lokal historia som kan användas när vi vill visa på allt som finns i området. Det är i sammanhanget en styrka att det finns skillnader både i naturtyper och socioekonomisk geografi, skillnader som kompletterar varandra, erbjuder omväxling och valmöjligheter och gör området spännande. Det finns många parallella historiska spår att följa, men det finns också ett ”från Sommenbygd till Vätterstrand” som knyter ihop.

I området finns ett rikt föreningsliv med stort engagemang och mycket kultur- och fritidsaktiviteter, vilket är en styrka och många gånger en förutsättning för att få saker gjorda - en grund för lokal mobilisering. Det starka föreningsengagemanget innebär också att det finns ett bra utbud av aktiviteter av allehanda slag.

Motsvarande kan sägas om företagsamheten, där entreprenörskap och gör det själv – anda är ett kännetecken. Här går emellertid uppfattningarna lite isär beroende på i vilken del av området och vem man frågar. Det här är skillnader som också speglas av att företagstätheten varierar stort mellan olika delar. Men oavsett detta så finns en starkt rotad arbetsmoral som bland annat innebär att har man bestämt sig för något så genomför man det.

Det finns en närhet i lokalsamhället som bidrar till att utbudet på service och aktiviteter upplevs som bra i stora delar av området. Läget mellan Linköping och Jönköping ger utrymme för egen växtkraft samtidigt som de större städernas utbud på jobb, service och nöjen finns inom acceptabelt räckhåll.

Dessutom finns flera starka inomregionala samband i området. 77 % av de som arbetar i området har också sin bostad här, alltså bara 23 % utpendling. Det är mycket för ett landsbygdsområde. Det inomregionala utbytet är även stort när det gäller andra typer av resor, t ex nöjen, handel och service.

Svagheter

Även om det inte är något unikt så går det inte att komma ifrån att många av områdets svagheter har ett samband med den urbanisering som varit och som pågår. Och som gör sig påmind även i regional och lokal skala, kan tilläggas.

Området som helhet har, tack vare invandring, ett positivt flyttnetto som emellertid helt äts upp av motsvarande födelseunderskott. Andelen med utländsk bakgrund är i sammanhanget mycket låg jämfört med riket eller något av länen.

Det finns för lite att erbjuda ungdomar i form av utbud, aktiviteter, jobb och utbildningsmöjligheter. I ett regionalt perspektiv finns allt detta, men lokalt saknas mycket. En konsekvens av detta är också att det inom området finns obalanser där orter med bra kommunikationer till och med uppvisar ett flyttöverskott på ungdomar, detta dock på bekostnad av grannarna.

Med låga priser på bostäder är förutsättningarna för nybyggnation dåliga och begränsas till några få områden - det handlar om mer eller mindre exklusiva lägen. Sjönära boende, naturligtvis, men också i de mest centrala lägena. Låga priser innebär också en tröghet i bostadsmarknaden där det kan konstateras att många äldre som vill flytta till t ex seniorboende väljer att bo kvar, ett moment 22 uppstår i relationen mellan vad man kan få för huset och vad en nyproducerad lägenhet kostar. Konsekvensen drabbar hela kedjan där ungdomar och barnfamiljer får svårt att komma in på önskad nivå på bostadsmarknaden.

Att både E4:an och Södra stambanan genomkorsar området är naturligtvis en styrka och här finns även några andra stråk med bra vägstandard och kollektivtrafikförsörjning. De inomregionala kommunikationerna däremot, i synnerhet i öst-västlig riktning, är generellt sett dåliga, både med avseende på standard och på kollektivtrafik. För den som bor utanför stråken är egen bil ett måste för att klara sin försörjning och vardag. Omvänt innebär detta att delar av området upplevs svårtillgängligt för besökare.

En svaghet, betingad av historia, arv och traditioner, är den generellt låga utbildningsnivån eller snarare inställningen till högre utbildning. I det befintliga näringslivet med sin höga andel industri finns en matchningsproblematik mellan efterfrågan och utbud på kvalificerad arbetskraft, men den stora svagheten är att många yrkeskategorier, framförallt tjänsteyrken, är starkt underrepresenterade på de lokala arbetsmarknaderna. Sammantaget ger detta en jämförelsevis mansdominerad och konjunkturskänslig näringslivsstruktur där dessutom fjärrägandet är betydande.

En annan del av det historiska arvet är att jantelagen får gott om utrymme. Samtidigt som boende och verksamma i områdets glesbygder gärna framhåller en anda av att fixa själv och snabbtänkheter inför lokala utmaningar finns en motsvarande tradition i andra delar som säger att nån annan fixar, försök inte ändra något själv.

Möjligheter

De möjligheter som identifierats bygger mycket på medvetenheten om att här finns komparativa fördelar i läge, naturresurser och livsmiljö samtidigt som det finns mycket aktivitet och engagemang i området. Viktiga verktyg för att ta tillvara på detta är samverkan, tillgänglighet och innovation.

Tveklöst är det så att efter tre på varandra följande LEADER – program och alla lokala initiativ är det här en aktiv bygd. Lokal samverkan finns det många goda exempel på, allt från att samhällsföreningar tar över servicefunktioner till tillfälliga evenemang som blir plattform för fortsatt samverkan. Men det lokala är ofta väldigt lokalt och kännedomen om varandra och därmed också förutsättningarna för att göra större ringar på vattnet är begränsad. Med stödjande strukturer för samverkan, i form av mötesplatser, nätverk, kompetenscentrum, distributionskanaler med mera, som kan jobba direkt mot de lokala aktörerna finns stora möjligheter till synergieffekter över hela området.

Den som valt att bo och verka här behöver sällan övertygas om kvalitéerna. Men vill vi ha inflyttning måste fler upptäcka samma sak och se möjligheterna. Därför behöver området få en bättre tillgänglighet, både fysiskt och socialt. Genom att stärka vår egen lokalkännedom och jobba med attityder kan vi utveckla ett ambassadörskap som gör omvärlden nyfiken.

Men det gäller också att förbättra den geografiska tillgängligheten, inte minst utanför de stora stråken och framförallt behöver vi hitta fler sätt att använda IT för att jämna ut skillnaderna mellan stad och land.

Men innehållet är trots allt det viktiga. Det vill säga vad det är vi ska samverka kring och vad det är vi ska göra tillgängligt. I den genomförda SWOT – analysen har några områden utkristalliserat sig som gemensamma möjligheter. De handlar om (utan inbördes prioritering):

- Innovativa lösningar på service, alternativa driftsformer och nya tillämpningar av IT
- Bostadsbyggande på landsbygden genom att jobba med LiS – områden och tematiskt boende, t ex hästgårdar, seniorboende mm
- Inflyttning och ökad mångfald – jobba med regionförstoring och integration
- Fler events/evenemang – aktiviteten i området ska synas och märkas
- Natur- och kulturturism – större utbud, fler aktörer och längre säsonger
- Hälsa – livsstil, ett område med livskvalité och profilering inom t ex skolan

- Ett lättillgängligt och välfyllt skafferi av lokalproducerad mat
- Entreprenörskap, avknoppningar, generationsskiften och nya innovativa företagsidéer

Samverkan och tillgänglighet ser vi alltså som något vi ska arbeta med generellt över hela området och genom alla teman. Det är också ett sätt att dra nytta av den mångfald området med sina olika delar erbjuder och att förbättra i de delar vi behöver större mångfald. På så vis kan vi också verka för ett bra innovationsklimat.

Hot

De mest uppenbara hoten är sannolikt de som har med urbanisering att göra. En centralisering som än mer ökar skillnaderna mellan stad och land i termer av t ex serviceutbud, arbetsmarknad och kommunikationer kan få förödande effekter. Men med vårt regionala läge ska detta hot inte överdrivas, även om det självklart är påtagligt för vissa delar av området.

Det finns också en hotbild som utgår från den egna attityden, att Jantelagen och inställningen att ”någon annan fixar” tar över. Engagemang och initiativrikedom är idag en styrka i området. Utan detta blir det svårt att göra något av våra andra fördelar. Spä på detta med lite främlingsfientlighet så har vi alla förutsättningar att kunna stänga ner snabbt.

Åldersstrukturen i området behöver nödvändigtvis inte vara en svaghet, det kan i viss utsträckning innebära en möjlighet att nischa sig. Men i kombination med andra faktorer som t ex en svag lönsamhet i mindre företag blir det ett hot mot möjligheten till generationsskifte.

Bilaga 2: Omvärldsanalys

Omvärldsanalysen bygger på en serie workshops som genomförts med sakkunniga inom olika områden och i olika delar av området. Till skillnad från SWOT – processen användes ingen gemensam mall för genomförandet och det lämnades även fritt för var och en av kontaktpersonerna att själva sätta ihop en lämplig konstellation. Resultatet har därefter sammanställts med utgångspunkt i 5, som vi bedömer, relevanta megatrender som samtliga dessutom har starka samband med globalisering.

Individualismen – från behov till begär

Vi lever i en begärsekonomi med ständigt stegrade förväntningar. En allt mindre del av inkomsten behöver avsättas för det som vi verkligen behöver. Det är preferenser, inte behov, som styr var vi bor och verkar. Grundläggande service som bra skola och vård förutsätter vi ska fungera, vilket spetsar till kraven på att sticka ut i mängden om man vill skapa attraktionskraft. Den postnormala människan väljer sitt boende utifrån känslomässiga snarare än praktiska parametrar. Avståndet till ett jobb är underordnat (såvida jobbet inte är livet) så länge det går att pendla.

Teknik- och innovationsexplosionen

Det digitala samhället är fullt av möjligheter som jämnar ut skillnader mellan stad och land när det gäller information och service. Om man bortser från den censur som finns i vissa länder är utbudet på nätet exakt detsamma oavsett var du bor. Det här öppnar också stora möjligheter till företagande som inte är platsberoende. Detta förutsätter emellertid en infrastruktur och lite grundläggande kunskaper. Därför finns det också en risk för utanförskap för de som inte är delaktiga i det digitala samhället.

Organisationsrevolution

Även om vi har ett starkt föreningsliv är det allt färre som vill arbeta ideellt. Intresset för styrelsearbete, för att inte tala om traditionell politik, minskar. Många föredrar färdiga lösningar, att få allt serverat, och är beredda att betala för det. Samtidigt innebär informationssamhället, och inte minst internet, att det kan gå mycket snabbt att mobilisera ett engagemang i en enskild fråga.

Peak allting

Vi är medvetna om att vår livsstil här i västvärlden inte är hållbar, vi både använder och släpper ut för mycket. Vad vi är beredda att offra för att minska vårt ekologiska fotavtryck är högst individuellt, men helt klart är att efterfrågan på produkter och tjänster som är, eller åtminstone uppfattas som, mer miljövänliga ökar. Det gäller t ex närproducerad mat, energisnål teknik, möjlighet att resa kollektivt mm. Men oavsett om vi lyckas vända skutan kommer vi att få konsekvenser i form av klimatförändringar och ökade oroligheter i världen. Vi kan därför förvänta oss ett ökat fokus på resiliens, dvs förmåga till återhämtning och att motstå olika (yttre) störningar.

Urbanisering

Den urbanisering som påverkar oss pågår på flera olika nivåer och kan också sägas vara en del av regionaliseringen. I vår regionala närhet tar den sig uttryck i att det huvudsakligen är i eller i anslutning till Jönköping och Linköping/Norrköping som tillväxten sker. Vinnare är också de orter och den landsbygd som ligger längs de större kommunikationsstråken. I viss mån ägnar vi oss därför åt kannibalism inom vårt eget område. Det ifrågasätts också, allt oftare, om hela landsbygden ska kunna leva eller om det är ett lyxproblem. Att kunna bo på landsbygden, utan att för den skull ha en koppling till jord och skog, skulle utifrån ett sådant synsätt kunna bli en klassfråga om en eller två generationer.

Bilaga 3: Motivering

Med de förutsättningar som redovisats i statsitk, områdesbeskrivning och analys av behov och utvecklingsmöjligheter uppenbara möjligheter att, med landsbygdsfondens bredd i botten, samtidigt arbeta med de strukturella frågor som är centrala för social- och regional fonden.

Landsbygdsfondens är själva stommen i strategin och ger med sin breda ansats en möjlighet att arbeta med samtliga 3 perspektiven på hållbar utveckling. Med siktet inställt på ”en modern och tillgänglig landsbygd där vi lever ett hållbart klimatsmart liv” är en samverkan mellan de tre benen som definierar hållbar utveckling en förutsättning.

Regional fondens fokus på ökat entreprenörskap, särskilt genom innovation och skapandet av nya företag gör det möjligt att spetsa strategin med avseende på utveckling av lokalt baserade produkter och tjänster, men även att utveckla stödjande strukturer, såväl fysiska som sociala, för att stärka innovation och entreprenörskap. När utvecklingsinsatser och prioriteringar på regional nivå alltmer koncentreras till större och mer övergripande satsningar kan LEADER – metoden möta upp med att komplettera och lyfta ner de regionala satsningarna på lokal nivå.

Social fonden har med sina prioriteringar ett fokus som är väl förenligt med flera av de utvecklingsbehov som identifierats i behovsanalysen. Där social fondens tunga frågor möter LEADER – metoden bör det finnas förutsättningar för lokalt baserad samverkan kring utveckling av nya metoder för social inkludering, samarbete skola – näringsliv, ungdomars delaktighet och att bryta könssegregerade mönster på arbetsmarknaden.

Bilaga 4: Excel-fil

Bifogas tillsammans med karta över område som inte följer församlingsgräns (Hakarps landsbygd).

www.sommenbygd.nu

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europeiska
investerar i landsbygdsområden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska struktur-
och investeringsfonderna

